

Leksjon 7 – Politikk og samfunn

Norges konstitusjonelle system

1 Spørsmål til teksten

Forslag:

- Den er delt i tre: lovgivende makt, utøvende makt og dømmende makt.
- Det betyr at folket er suverent fordi det velger representanter til Stortinget, og Stortinget står over Kongen.
- I 1814.
- Fordi Kongen i denne perioden hadde utøvende makt.
- Parlamentarismen ble innført i Norge.
- Fordi en regjering er avhengig av støtte i Stortinget for å regjere.
- Fordi en mindretallsregjering ikke kan gjøre som den vil, men må ha støtte i Stortinget, som er valgt av folket, for å gjennomføre vedtak.

2 Substantiv og adjektiv

a) Lag adjektiv

	Substantiv	Adjektiv
1	en konstitusjon	konstitusjonell
2	en suverenitet	suveren
3	en parlamentarisme	parlamentarisk
4	et prinsipp	prinsipiell
5	en makt	mektig

b) Adjektiv eller substantiv?

1) konstitusjonen, konstitusjonelle, 2) suverenitet, 3) parlamentarisk, parlamentarismen, 4) prinsipielle, prinsippene, 5) mektig, makt

Bruker du stemmeretten din?

5 Spørsmål til teksten

Forslag:

- Norske statsborgere som fyller 18 år i valgåret.
- Alle som har vært bosatt i Norge mer enn tre år (og som fyller 18 år i valgåret).
- Hvert fjerde år, men organisert slik at lokale valg ikke faller på samme år som Stortingsvalg. Dermed blir det i praksis valg annethvert år.
- Stortingsvalgene.
- For å gjøre det enklere å stemme.
- Ved en folkeavstemning tar folket stilling til én sak. Ved valg velger man representanter til en forsamling.
- I 2011.

6 Lukeøving

senket, land, hvert, valg, finner, hvis/dersom/når, enn, registrert/innskrevet, hvilke/antall, i, til, høyere, hadde/gjennomførte, fikk, stille, senkes, for, rapport, skje, samme

7 Feilkonstruksjoner

Alle som skal stemme, ~~de~~ må være registrert i manntallet.

En avstemning om enkeltsaker **kaller vi** (en) **folkeavstemning**.

Jeg er ikke **sikker** på om ordningen **innføres** (blir innført) over hele landet.

Vi har **ikke hatt** folkeavstemning siden 1994, og **det var** om EU.

I mange land **arbeider de** med **den samme** problemstillingen.

Pleier **du å stemme ved** valget?

Alt handler om politikk**8 Spørsmål til teksten**

Forslag:

- At hun måtte lære et nytt språk da hun begynte på skolen.
- 13 år.
- Fordi hun drev med politisk arbeid.
- Hun leste partiprogrammene til de forskjellige partiene.
- Hun ble tilbudt et styreverv i SSO (Stavanger Symfoniorkester).
- At SSO gir gratiskonserter på et asylmottak utenfor Sandnes og på læringscenteret for innvandrere i Stavanger.
- De støtter henne.
- Miljøarbeider.
- Alle de uformelle kodene og noen ganger at enkelte bruker hersketeknikker.
- Kvinneres rettigheter og muligheter.

10 Finn et ord

- ubrukelige, b) potensiale, c) havnet, d) legger merke til, e) I starten, f) samtidig, g) meldte seg inn, h) oppnådde, i) er innforstått med, j) hjelpsomme, k) Stort sett

13 Kryssord om politikk

[her som hel tabell, fjern tomme ruter]

	¹ U	B	R	U	K	E	L	I	G				
	T												
² S	V			³ O	P	P	⁴ N	Å					
	I		⁵ E				E						
	⁶ K	O	N	S	E	R	T						
	L		G				T		⁷ D				
	E		A		⁸ H	A	V	N	E				
	R		⁹ S	P			E		M				
			J				R		O			¹⁰ H	
			E		¹¹ I		K		K			I	
			R		D				R			M	
¹² M	E	N	T	O	R			¹³ B	A	N	A	L	T
					E				T			E	
					T				I				
					T								

Grammatikk**G1 Hva sier eller sa Gulale?**

- Gulale sa at hun hadde vært opptatt av politiske spørsmål hele livet.
- Gulale sa at hun gjerne ville bli med på konferansen.
- Gulale lurte på om hun skulle holde foredrag.
- Trond spurte Gulale om hun ville sitte i styret for SSO.
- Gulale mener at det kan være litt vanskelig å skille mellom partiene.
- Gulale fortalte at det ikke alltid var så lett å forstå det de sa.
- Gulale sa at hun aldri kom til å glemme den dagen.
- Gulale understreket at familien hennes hadde støttet henne hele tiden.
- Gølin vil vite hvilke saker hun er mest opptatt av for tida.
- Gulale mente at dette kanskje var selvsagt for oss, men ikke for henne.

G2 Mener, synes, tror, tenker**a) Rett ord**

a) tror, b) synes / mener / tenker, c) tenkt, d) mener, e) synes (mener), f) tenker / tror (men her vil valg av verb føre til ulik betydning av setningen: tenker = hva "foregår" i hodet ditt, tror ... på = gudstro, livssyn), g) Synes (Mener), h) synes (her blir det litt merkelig å bruke *mener* ettersom utsagnet er så tydelig subjektivt), i) tenkt, j) har trodd (hvis svigermor er død, vil det være naturlig å bruke preteritum: 'trodde'), k) trodde (tenkte), l) Synes, m) Mener

b) Å uttrykke mening, oppfatning eller antakelse

- a) Jeg tror at det snør på fjellet.
- b) Jeg synes at maten smaker helt utmerket.
- c) Jeg mener at det alltid er mulig å finne en jobb. / Jeg tror at det alltid er mulig å finne en jobb.
- d) Jeg mener at man ikke kan stole på politikere.
- e) Jeg tror ikke at hunden biter.
- f) Jeg synes at koppene dine er veldig fine.
- g) Jeg tror ikke at vi skal reise noe sted i sommer.
- h) Jeg synes at denne prøven er altfor vanskelig.

G3 Preposisjoner og indirekte spørsmål

a) Rett preposisjon

a) etter, b) for, c) i, d) på, for, e) av, f) om, g) under, h) til, i) i, j) i, på, med, k) med

b) Han spør ... / Han spør om ... - Han spurte ... / Han spurte om ...

a)	Hva leter du etter?	Han spør hva du leter etter.	Han spurte hva du lette etter.
b)	Hvem har ansvar for å redigere programmet?	Han spør hvem som har ansvar for å redigere programmet.	Han spurte hvem som hadde ansvar for å redigere programmet.
c)	Hvor skal dere reise i sommer?	Han spør hvor dere skal reise i sommer.	Han spurte hvor dere skulle reise i sommer.
d)	Kan du dekke på bordet for meg?	Han spør om du kan dekke på bordet for han (ham).	Han spurte om du kunne dekke på bordet for han (ham).
e)	Hva er vinen laget av?	Han spør hva vinen er laget av.	Han spurte hva vinen var laget av.
f)	Hva vet du om saken?	Han spør hva du vet om saken.	Han spurte hva du visste om saken.
g)	Kan du svømme under vann?	Han spør om du kan svømme under vann.	Han spurte om du kunne svømme under vann.
h)	Hvilke saker er meldt til møtet?	Han spør hvilke saker som er meldt til møtet.	Han spurte hvilke saker som var meldt til møtet.
i)	Kan du sette koppene inn i skapet?	Han spør om du kan sette koppene inn i skapet.	Han spurte om du kunne sette koppene inn i skapet.
j)	Hva i alle dager holder du på med?	Han spør hva i alle dager du holder på med.	Han spurte hva i alle dager du holdt på med.
k)	Trenger du noen å snakke med?	Han spør om du trenger noen å snakke med.	Han spurte om du trengte noen å snakke med.

G4 Kvinnen som ble kåret til Årets rivjern

- a) Leste du i avisa om den unge dansken som bare var 18 år gammel?
- b) Jeg leser ofte avisene (aviser) som kommer ut i hjemlandet mitt.
- c) Har du hørt om mannen som ble påkjørt utenfor huset mitt på lørdag?
- d) Hele byen var på beina på grunn av festivalen som varte i fem dager.
- e) Har du hørt om huset som brant ned til grunnen natt til mandag?
- f) Kjenner du Ola som nettopp har kjøpt en stor leilighet i sentrum?
- g) Det eldre ekteparet, som ikke hadde noen slektninger, bodde alene i det store huset.

G5 At eller som?

som, at, som, at, som, at, som, som, at, at, som, at, at, som, som

G6 Hvem (som) – hva (som)

- a) Jeg lurer på hva som skjer.
- b) Jeg lurer på hvem som bor her.
- c) Jeg lurer på hva kona hans heter.
- d) Jeg lurer på hva du leser.
- e) Jeg lurer på hva som går på kino nå.
- f) Jeg lurer på hva dere snakker om.
- g) Jeg lurer på hvem du kjenner i Oslo.
- h) Jeg lurer på hvem som har gjort oppgavene.
- i) Jeg lurer på hvem du snakker med.

Leseforståelse

A: Velg rett alternativ

1) uansett, 2) oppsto, 3) som, 4) utvikle, 5) begge, 6) kriger, 7) enige om, 8) vedtatt, 9) vanlig, 10) politisk, 11) tar hensyn til, 12) grunnleggende, 13) klagd over, 14) vektlegger

B: Spørsmål til teksten

Forslag:

- a) At alle mennesker har noen grunnleggende rettigheter i livene sine.
- b) De har laget et internasjonalt lovverk som slår fast hvilke rettigheter som gjelder, og de har opprettet institusjoner som skal passe på at rettighetene blir fulgt.
- c) Politiske og sivile rettigheter på den ene siden, og økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter på den andre siden.
- d) Fordi enkelte mener at rettighetene er preget av vestlig tenkning og ikke automatisk kan overføres til situasjonen i alle land i verden.
- e) Særlig fra land utenfor Europa og USA.
- f) Han sier at det ikke er folket i de ulike landene som klager, men lederne i disse landene. Det er de som ikke vil innføre menneskerettighetene.

Parsetninger

- 1 lovgivende
- 2 det er så
- 3 nødt til å
- 4 avla/avga
- 5 fra en by der
- 6 han skulle reise
- 7 rådet mitt / rådene mine, forslaget mitt / forslagene mine
- 8 du med
- 9 ble spurt
- 10 hvem som hadde
- 11 medlem
- 12 får ikke
- 13 sittende og
- 14 deltok ved (i) / stemte ved
- 15 katten sin som
- 16 veldig/svært opptatt av
- 17 å bo
- 18 som hjelper meg
- 19 Stort
- 20 månedlige

Skriftlig produksjon

1 Fra påstand til spørsmål

Påstand	Spørsmål
Man kan ikke stole på politikere.	Kan man(ikke) stole på politikere?
Norge bør ha flere folkeavstemninger.	Bør Norge ha flere folkeavstemninger?
Stemmerettsalderen bør senkes til 16 år.	Bør stemmerettsalderen senkes til 16 år?
Valgdeltakelsen i Norge er for lav.	Er valgdeltakelsen i Norge for lav?
Alle innvandrere som er bosatt i Norge, bør få stemmerett ved Stortingsvalg.	Bør alle innvandrere som er bosatt i Norge, få stemmerett ved Stortingsvalg?

Lytteøvinger

L1 – Korte samtaler og meldinger

- Samtale 1: Kvinnen antar at hun kommer til å avlegge stemme.
 Samtale 2: Den nye regjeringen har ikke flertall bak seg i Stortinget.
 Samtale 3: Valgobservatørene påpekte noen svakheter ved valgavviklingen enkelte steder.
 Samtale 4: Det er særlig i små kommuner at det er vanskelig å finne kandidater til listene.
 Samtale 5: Saken ble ikke diskutert.
 Samtale 6: Mannen synes at 16-åringer er for umodne til å stemme.
 Samtale 7: Mannen mener at kvinnen legger merke til alt.
 Samtale 8: Mannen har hørt at ordføreren bruker ufine metoder på møtene.
 Samtale 9: Einar har stilt til valg for Arbeiderpartiet.
 Samtale 10: Politikere har en utakknemlig jobb.
 Samtale 11: Han er uenig i skolepolitikken hennes.
 Samtale 12: Pedro har ikke tenkt å bli norsk statsborger.
 Samtale 13: Mannen avlegger stemme.
 Samtale 14: Dagens ungdom engasjerer seg stadig mer i politikk.
 Samtale 15: Optellingen av stemmer er ikke ferdig.

L2 – Hvem, hva, hvor?

Samtale A

x	De diskuterer kongehusets rolle.
	Ellen synes at det ble brukt for mye penger på kronprinsens 40-årsdag.
x	Trygve er republikaner.
x	Lisbet liker ikke den måten Trygve snakker på.
x	Lisbet er enig i Trygves argumenter.
	Lisbet mener at kronprins Haakon bør bli president.
x	Ellen mener at alt bør være som det er så lenge det fungerer godt.
	Lisbet liker ikke kongefamilien.
x	Trygve har mange prinsipper.
	Ellen er bekymret for kongefamiliens økonomi.

Samtale B

Per Otto er alltid så pen i tøyet.	Kvinnen
Jeg visste ikke at Per Otto var deltidspolitiker.	Kvinnen
Per Otto er nok ganske konservativ.	Kvinnen
Det sto en artikkel om Per Otto i avisa i går.	Begge to
Per Otto har vært politiker lenge.	Mannen
Man kan ikke vite hva folk mener ut fra hvordan de er kledd.	Mannen
Det er interessant å diskutere politikk med Per Otto.	Kvinnen

Samtale C

- a) De spiller et kunnskapsspill. De spiller sammen to og to.

- b) De får spørsmål om når Jamstillingsvedtaket ble fattet. De diskuterer hva som kan være svaret, for de er usikre på hva Jamstillingsvedtaket er. De satser på at årstallet er 1905.
- c) Svaret var feil. Riktig svar var 1885, og derfor går turen videre til neste deltakerpar.

L3 – Valgobservasjon

Oppgave A

1) Spørsmål

- a) Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter.
- b) Å arbeide med valgobservasjon og demokratiutvikling. / Å finne folk som kan delta i valgobservasjon i utlandet og å arbeide med demokratiutvikling.
- c) Utenriksdepartementet.
- d) Fra 2001 til 2002.
- e) Fordi hun hadde lyst til å arbeide mer i utlandet, men ikke på militære oppdrag.
- f) Hun ble intervjuet og måtte løse caser.
- g) At det var vanskelig å komme inn, og det var ikke så mange som klarte det.
- h) At det kan være farlig å være der.
- i) I to-fire uker.
- j) Rundt to måneder.
- k) Langtidsobservatør.
- l) At man er borte (fra familien) i jula fordi mange valg finner sted tidlig på året.
- m) Nei, man er del av et team. / Nei, man får tildelt en partner.
- n) Lese valgloven, skrive rapporter og forberede seg til neste dag.
- o) Geografisk spredning og lik representasjon mellom kjønnene.
- p) De besøker valglokale, og etterpå avlegger de en rapport.
- q) 6 land.
- r) Den ble godt ivaretatt, i følge Linda: De fleste stedene var det egen sikkerhetssjef, mange rutiner og mye utstyr.
- s) Man må være forsiktig, og man må vite når man skal trekke seg tilbake. (Man må ikke "utfordre skjebnen.")

Oppgave B: Referat

Forslag:

Vi har hørt et intervju med Linda Johansen. Johansen har ved flere anledninger vært valgobservatør for NORDEM. NORDEM er en forkortelse for Norsk ressursbank for demokrati og menneskerettigheter. Johansen har vært i seks forskjellige land, og i intervjuet forteller hun om erfaringene sine som valgobservatør.

Johansen arbeidet for NATO i Kosovo i 2001-2002, og etterpå hadde hun lyst på flere oppdrag i utlandet, men hun ville ikke at det skulle være militære oppdrag. Derfor søkte hun om å komme med i NORDEMs beredskapsstyrke. Etter intervjuer og caseoppgaver klarte hun å komme med, og hun var stolt over å ha klart det.

Johansen forteller at det er to typer observasjonsoppdrag: korttids- og langtidsoppdrag. Johansen liker best langtidsoppdragene selv om det noen ganger fører til at hun må være lenge borte. Alle observatørene har i oppgave å overvåke valget. De er til stede i valglokale på valgdagen, og etterpå skriver de en rapport. De skal følge med på om valget går rett for seg. Valgobservatørene har en partner, men de får ikke velge partner selv. Johansen har stort sett gode erfaringer med partnerne som hun har hatt, og noen av dem har hun kontakt med fremdeles.

Noen steder kan det være farlig å oppholde seg. Johansen forteller at de får god opplæring på forhånd, og at det er både sikkerhetssjef og medisinsk personell på stedet. Hun understreker at valgobservatørene også har et ansvar for sin egen sikkerhet. Slik hun ser det, handler det om å vite hva som er lurt å gjøre og

ikke. Johansen kaller det intuisjon, og hun mener at erfaring er viktig for å handle riktig i ulike situasjoner. Men hun legger til at det også kan handle om flaks, og hun er glad for at det alltid har gått bra med henne.

Antall ord: 294

L4 – Tante Agates grønne kommode (3)

Oppgave A: Spørsmål

- a) Signe, Tove, Andrea og Tønnesen.
- b) I Sør-Norge, nærmere bestemt i Mandal.
- c) Han hadde hørt at de søkte om bruksendring, så han spurte og grov om planene deres for huset.
- d) At han drev forretninger med den tyske okkupasjonsmakta.
- e) Hotellet ble rekvirert av tyskerne under krigen, og det gikk rykter om at det var Røviks far som hadde fortalt tyskerne om hotellet.
- f) Først og fremst overnatting, men også til oppbevaring av kunst som de hadde tatt fra velstående familier i området.
- g) Agate er egentlig Signes grandtante, det vil si tanta til Signes far.
- h) De lager tre leiligheter i 2. etasje, men de har felles kjøkken.
- i) Gi den til Signe etter at hun hadde overtatt hotellet.